

Матюха М. М.,

кандидат економічних наук, доцент Київського національного торговельно-економічного університету

КОНЦЕПЦІЯ ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ ЗА УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Досліджено основні концептуальні підходи до формування управлінської звітності, висвітлено загальні та специфічні підходи до управлінської звітності, визначені вимоги до управлінської звітності.

Ключові слова: звітність, управлінська звітність, вимоги до звітності.

Исследованы основные концептуальные подходы к формированию управленческой отчетности, освещены общие и специфические подходы к управленческой отчетности, определены требования к управленческой отчетности.

Ключевые слова: отчетность, управленческая отчетность, требования к отчетности.

The basic conceptual approaches to management reporting, highlights the general and specific approaches to management accounting, certain requirements for management reporting.

Keywords: accounting, management reporting, and reporting requirements.

Постановка проблеми. Значення інформації у сучасному діловому світі невідпинно зростає, від її якості залежить діловий успіх підприємства – максимальне отримання прибутку, зростання капіталу. Для прийняття різного напрямку рішень необхідна обліково-звітна інформація, яка відповідає певним якісним параметрам. Розширення інформаційних потоків, складність і динамічність економічних та інших систем, значні обсяги розрахункових робіт при прогнозуванні та прийнятті управлінських рішень є причиною розширення обліково-аналітичного забезпечення користувачів у вигляді формування продуктивної системи управлінської звітності. При відсутності поточної та стратегічної інформації про стан системи, про взаємозв'язок між собою та навколишнім середовищем неможливе раціональне функціонування об'єкта господарювання. З іншого боку, недостатність інформації призводить до суб'єктивізму, необгрунтованих рішень та дій, які несумісні із обставинами, що склалися. Надлишковість обсягів інформації призводить до утруднення та уповільнення прийняття рішень, вимагає високого рівня кваліфікації персоналу для відбору потрібних даних при формуванні ефективного управлінського рішення. З огляду на це, є потреба у формуванні концептуальних підходів до формування і представлення управлінської звітності для управлінського персоналу у сучасних розвинутих технологічних умовах прийняття рішень.

Розвиток ринкових відносин сприяє збільшенню кількості користувачів різноманітною інформацією. Це пояснюється тим, що користувачі прагнуть комплексно вирішити поставлену проблему на основі оптимального джерела інформації, визначити пріоритети при виборі правильної стратегії, чинники та їх значимість при запровадженні рішень. У цьому випадку особливої уваги заслуговує вивчення управлінської звітності як основи проведення контролю, розробки бізнес-планів, фінансових бюджетів, основи для розв'язання поточних та довгострокових економічних завдань.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Приведена проблематика щодо вивчення управлінської звітності розглядалася вітчизняними економістами-науковцями Ф. Ф. Бутинцем [1], С. А. Кузнецовою [2], Л. В. Нападковською [3], В. П. Пантелеєвим [4], С. М. Петренко [5], М. С. Пушкарем [6], В. В. Сопком [7] та іншими. Однак на практиці лише деякі вітчизняні підприємства застосовують систему управлінської звітності для ефективного вирішення поставлених завдань, що потребує розвитку як теоретичного, так і практичного дослідження заданої проблематики.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає в обгрунтуванні концепції формування управлінської звітності за умови використання інформаційних технологій.

Виклад основного матеріалу. Складання звітності – це завершальний етап облікової роботи на підприємстві, який охоплює процес узагальнення кількісних та вартісних показників. Узагальнення даних в управлінській звітності має ґрунтуватися на науково-обгрунтованій основі, що покликана враховувати правила складання звітності та різні інтереси користувачів, на замовлення яких вона формується. Важливою проблемою є становлення концепції формування і представлення управлінської звітності на основі інформаційно-технічних можливостей.

Дослідження концептуальних підходів до формування управлінської звітності слід розглядати, виходячи із загальних та специфічних напрямів. Також необхідно враховувати нове технічне забезпечення проведення обліково-звітної роботи на підприємстві з погляду її комп'ютеризації. Враховуючи специфіку управлінської звітності, загальні теоретичні положення мало об'ємні, носять узагальнюючий характер. Більшу увагу при розгляді цього питання варто приділяти вивченню специфічних положень формування управлінської звітності.

Концепція управлінської звітності виражається через основні теоретичні принципи ведення бухгалтерського обліку та звітності. Концепція управлінської звітності покликана:

- забезпечувати внутрішніх користувачів інформацією, що надається на їх замовлення;
- бути основою розробки нових та перегляду чинних норм і внутрішніх правил підприємства;
- бути основою прийняття рішень з питань, не достатньо врегульованих нормативними актами;
- допомагати споживачам бухгалтерської інформації в розумінні даних, що містяться в бухгалтерській звітності, забезпечувати фахівців, зайнятих регулюванням бухгалтерського обліку, інформацією про підходи, що використовуються при проведенні цієї роботи.

Специфічні основи формування управлінської звітності визначаються обліково-аналітичними потребами підприємства. Формою такого подання інформації є звіт, який входить у систему інформаційного забезпечення. У загальному розумінні під звітом розуміють набір показників, що подані у прийнятному для користувача вигляді. Звіт, як правило, подається у паперовому вигляді, але сучасні технічні засоби дозволяють це здійснити в електронному вигляді. Ключовим моментом тут є не форма носія подання звіту, а направленість користувачу – створення продуктивної системи звітності для прийняття відповідних рішень. Хоча в сучасних умовах при формуванні управлінської звітності необхідно приділяти значну увагу новим розширеним можливостям автоматизованого обліку представлення інформації.

Управлінська звітність має достовірно та оперативно відображати діяльність підприємства та забезпечувати управлінський персонал інформацією, придатною для прийняття ефективних управлінських рішень. Після вивчення досвіду роботи підприємств можна виділити своєрідні вимоги до управлінської звітності. Така звітність за концептуальними положеннями має бути:

- оперативною, не об'ємною – надаватися при необхідності і не містити зайвої інформації, щоб максимально оцінити її зміст;
- доцільною, достовірною та об'єктивною – відповідати меті, для якої вона була підготовлена, сприяти вирішенню поставлених завдань та максимально складатися із фактичних джерел;
- індивідуальною – підготовленою для конкретного керівника, який зацікавлений у цій інформації;
- авторизованою – доступною через інформаційні засоби конкретним споживачам інформації;
- аналітичною – містити детальні дані для проведення аналітичних розрахунків із найменшими затратами часу;
- зіставною – давати можливість визначати відхилення від норм, планів та інших показників звітних періодів.

Управлінська звітність – це інтегрована система, яка отримує різноманітну інформацію, що надходить від різних видів управлінської діяльності, з якими вона пов'язана єдиною програмою (або метою). Своєю чергою, управлінська звітність подає інформацію для планування, нормування та інших підсистем управління діяльністю підприємства. Складання управлінської звітності не регламентується державними нормативними актами, її організація визначається керівником, що висуває у першу чергу вирішення управлінських задач, які вимагають традиційних знань із бухгалтерського обліку, знань техніко-економічного планування, статистики, аналізу господарської діяльності. Під особливим контролем має знаходитися обмежене число чинників, які відіграють вирішальну роль у досягненні цілей підприємства або центрів відповідальності. У сфері управління їх зараховують до основних чинників успіху, які потребують інформаційного забезпечення специфічними розрахунками.

Основою формування управлінської звітності, у першу чергу, є система бухгалтерського та управлінського обліку. Вторинним джерелом формування управлінської звітності є форми звітності функціонального призначення – податкова, статистична, соціальна та інша. Для управлінської звітності джерелом інформації може слугувати інша інформація технологічного технічного та інших рівнів. У зв'язку із цим головне завдання полягає у формуванні організації облікового процесу із врахуванням напрямів складання управлінської звітності певного виду. Принципи та вимоги до організації облікового процесу, а також базові правила бухгалтерського обліку повинні встановлюватися з урахуванням принципів і вимог МСФЗ таким чином, щоб господарюючі суб'єкти мали можливість формувати інформацію для різних видів звітності, у тому числі для управлінської звітності. Необхідно враховувати категорії господарюючих суб'єктів, які застосовують спрощені процедури бухгалтерського обліку, що також необхідно врахувати при теоретичних підходах складання управлінської звітності.

Індивідуальна управлінська звітність як елемент методу бухгалтерського обліку виконує дві функції: інформаційну та контрольну. З одного боку, вона характеризує фінансове становище і фінансовий результат діяльності господарюючого суб'єкта. З іншого боку – забезпечує системний контроль правильності і точності даних бухгалтерського обліку при завершенні кожного облікового циклу. У зв'язку з цим всі господарюючі суб'єкти повинні складати індивідуальну звітність за необхідний період. Періодизація звітів при складанні управлінської звітності являє собою тимчасову (або умовну) розбивку звітного періоду. Для складання управлінської звітності прийнято затверджувати контрольний період,

який являє собою проміжок часу, протягом якого керівництво отримує звітність без концептуальних змін. Цей період встановлюється для різних центрів відповідальності та для різних статей витрат, випуску різних видів продукції. Також необхідно встановити період представлення звітності, наприклад, для щомісячних форм необхідно встановити термін подання 5 робочих днів, інакше інформація стає неактуальною, на підставі якої неможливо прийняти ефективне рішення. Окремі управлінські звіти складають за день або зміну. Такі звіти використовуються для проведення постійного контролю за господарськими процесами або відповідальними особами.

Одним із аспектом індивідуальної управлінської звітності є виявлення кінцевого фінансового результату діяльності господарюючого суб'єкта – чистого прибутку (збитку) і розподілу її між власниками, подання в наглядові органи, виявлення ознак банкрутства господарюючих суб'єктів, формування єдиної бази спостереження за внутрішніми показниками та знаходження оптимального рівня оподаткування підприємства.

У період глобалізації та переході вітчизняних підприємств на МСФЗ управлінська звітність може слугувати проміжним елементом між вітчизняними та міжнародними стандартами обліку. Головне завдання управлінської звітності полягає в забезпеченні гарантованого доступу зацікавлених користувачів до якісної, надійної та порівнянної персоналізованої інформації про господарюючому суб'єкту. У перспективі з урахуванням накопиченого досвіду підприємства доцільно оцінити можливість складання бухгалтерської звітності безпосередньо за МСФЗ.

Своєрідною характеристикою управлінської звітності є комерційна таємниця. При формуванні управлінської звітності в умовах використання інформаційних систем необхідне обґрунтування режиму доступу, що включає: перелік інформації, доступ до якої обмежений; перелік осіб, що мають право складати класифікатори режимної інформації; перелік осіб, що мають доступ до конфіденційної інформації; порядок отримання доступу, а також міри щодо захисту та збереження інформації.

Висновки. Підсумовуючи викладені окремі теоретичні твердження, можна дійти висновків. Концептуальні підходи до формування управлінської звітності слід розділяти на два рівні: загальнотеоретичний і специфічний. Загальнотеоретичний рівень характеризується концептуальними підходами щодо формування бухгалтерської звітності в цілому. Другий рівень теоретичних засад має підґрунтя, виходячи із специфіки діяльності підприємства, його організаційної побудови управління та обліку. При запровадженні концептуальних основ необхідно враховувати рівень та можливості інформаційних технологій щодо формування управлінської звітності на підприємстві. Оглядове розкриття загальних та специфічних теоретичних напрямів формування управлінської звітності потребує подальшого поглибленого вивчення з метою ефективного забезпечення інформацією прийняття управлінських рішень.

Література:

1. Бутинець Ф. Ф. Інформаційні системи бухгалтерського обліку: підручник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7. 050106 "Облік і аудит" / За ред. проф. Ф. Ф. Бутиця; 2-е вид., перероб. і доп. – Житомир : ПП "Рута", 2002. – 544 с.
2. Кузнецова С. Управлінська бухгалтерська звітність: проблеми створення / С. Кузнецова // Бухгалтерський облік і аудит. – № 11. – 2008. – С. 15-24.
3. Нападівська Л. В. Внутрішньогосподарський контроль в ринковій економіці: монографія. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2000. – 224 с.
4. Пантелєв В. П. Внутрішньогосподарський контроль: методологія та організація: монографія. – К. : ДП "Інформ.-анліт. Агентство", – 2008. – 491 с.
5. Петренко С. М. Інформаційне забезпечення внутрішнього контролю господарських систем: монографія. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2007. – 290 с.
6. Пушкар М. С. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні (теоретико-методологічні аспекти): монографія. – Тернопіль: Економічна думка. 1999. – 422 с.
7. Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством / В. В. Сопко. – К. : КНЕУ, 2006. – 526 с.